



## *‘Onderzoek naar ervaringsdeskundigheid binnen de Jeugdhulp’*

-Jeugdhulp Voldoende Beschermd

---

Auteurs:	Anne Dirks – 3992241 Daan Tavenier – 3893375 Jaimy Cattenstart – 3851508 Kim van der Vrande – 4649583
Organisatie:	Jeugdhulp Voldoende Beschermd
School:	Fontys Hogescholen
Opleiding:	Minor Jeugdhulp
Cohort:	2021-2022

## 0. Samenvatting

In dit rapport wordt er onderzoek gedaan naar het inzetten van ervaringsdeskundigen binnen de jeugdhulp en hoe dit de huidige jeugdhulp kan verbeteren. Dit vraagstuk is door de stichting Jeugdhulp Voldoende Beschermd aangeleverd naar aanleiding van het rapport 'Jeugdzorg, Onvoldoende Beschermd', uitgegeven door Commissie de Winter in juni 2019. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: "Hoe kunnen jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage leveren aan de huidige jeugdhulp?". Het onderzoek is uitgevoerd door studenten van de minor Jeugdhulp aan de Fontys Hogeschool voor Pedagogiek te Eindhoven.

Het onderzoek bestaat enerzijds uit deskresearch waarbij er wetenschappelijk onderbouwde literatuur gebruikt is, anderzijds is er fieldresearch uitgevoerd. Dit is gedaan doormiddel van diepte-interviews met jongeren/volwassenen met eerdere eigen ervaringen binnen de jeugdhulp.

Uit de hierboven genoemde research zijn de volgende resultaten voortgekomen: ervaringsdeskundigen worden op verschillende manieren ingezet binnen de huidige jeugdhulp. Zo worden zij ingezet voor voorlichting & belangenbehartiging, training & advisering van professionals, maatje & lotgenotencontact en kennis & onderzoek. Echter zijn dit veelal vrijwillige en dus onbetaalde functies. Slechts één van de respondenten uit het onderzoek, is werkzaam als ervaringsdeskundige binnen de jeugdhulp. Alle respondenten geven aan dat ervaringsdeskundigen een bijdrage kunnen leveren doordat zij vanuit een ander perspectief kijken naar de situatie.

Uit het onderzoek blijkt dat ervaringsdeskundigen vaker ingezet moeten worden binnen verschillende functies en meerdere lagen van een organisatie binnen de jeugdhulp. De meningen rondom het afronden van een opleiding tot ervaringsdeskundige verschillen. Een ervaringsdeskundige hoeft geen diploma te bezitten om zijn of haar ervaringskennis in te kunnen zetten om een bijdrage te leveren aan de huidige jeugdhulp, echter kan dit wel van meerwaarde zijn. Bovendien zijn er momenteel verschillende ervaringsdeskundige werkzaam in onbetaalde functies.

Doordat ervaringen onder woorden zijn gebracht en het daarom gaat om belevingen van betrokkenen, wordt er een bepaalde mate van subjectiviteit behouden waardoor de resultaten minder meetbaar zijn. Voor een eventueel vervolgonderzoek, zouden er nog meer interviews afgelegd kunnen worden om de algehele populatie van de doelgroep beter in kaart te brengen. Daarnaast zouden er andere perspectieven kunnen worden onderzocht, zoals hoe de organisaties binnen de jeugdhulp naar dit vraagstuk kijken.

## Inhoudsopgave

<b>0. Samenvatting.....</b>	<b>1</b>
<b>1. Plan van aanpak .....</b>	<b>3</b>
<b>1.1 INLEIDING/AANLEIDING.....</b>	<b>3</b>
<b>1.2 ORGANISATIE OMSCHRIJVING .....</b>	<b>4</b>
1.2.1 Organisatiekenmerken .....	4
1.2.2 Missie en visie .....	4
1.2.3 Kernactiviteiten .....	4
1.2.4 Huidige situatie en ontwikkelingen .....	4
<b>1.3 AFBAKENING EN HOOFD-DEELVRAGEN .....</b>	<b>5</b>
1.3.1 Afbakening .....	5
1.3.2 Hoofdvraag .....	6
1.3.3 Deelvragen .....	6
<b>1.4 DOELSTELLING EN EINDPRODUCT .....</b>	<b>7</b>
<b>1.5 ONDERZOEKSOPZET; WIJZE VAN DATAVERZAMELING .....</b>	<b>7</b>
<b>2. Onderzoek.....</b>	<b>9</b>
<b>2.1 ANTWOORDEN DEELVRAGEN .....</b>	<b>9</b>
2.1.1 Deelvragen aan de hand van literatuur.....	9
2.1.2 Deelvragen aan de hand van interviews .....	14
<b>2.2 CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANVULLING .....</b>	<b>21</b>
2.2.1 Conclusie .....	21
2.2.2 Discussie .....	22
2.2.3 Aanvulling .....	22
<b>3. Literatuur.....</b>	<b>25</b>
<b>4. Bijlagen.....</b>	<b>28</b>
Bijlage 1: Interviewvragen .....	28
Bijlage 2: Topiclijst interviews .....	29
Bijlage 3: Transcripten interviews.....	30

## **1. Plan van aanpak**

### **1.1 INLEIDING/AANLEIDING**

In dit rapport wordt er onderzoek gedaan naar ervaringsdeskundigheid in de Jeugdhulp. De vraag is hoe jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de huidige jeugdhulp door het inzetten van hun ervaringsdeskundigheid. Dit vraagstuk is door de stichting Jeugdhulp Voldoende Beschermd aangeleverd naar aanleiding van het rapport 'Jeugdzorg, Onvoldoende Beschermd', uitgegeven door Commissie de Winter in juni 2019. Dit rapport is ontstaan na jarenlang onderzoek naar geweld in de jeugdhulp. Tijdens dit onderzoek zal er onder anderen gekeken worden naar wat er momenteel in de jeugdhulp al bestaat, welke behoeften er liggen bij deze jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen, hoe daar gehoor aan gegeven kan worden en wat er dus veranderd/verbeterd kan worden.

Oprachtgever van dit onderzoek is Stichting Jeugdhulp Voldoende Beschermd, hierna te noemen JVB. Zij zijn actief sinds 2021 en hebben bovenstaande kwestie aangeleverd aan Fontys Hogeschool Pedagogiek voor de minor Jeugdhulp. In dit rapport zal de kwestie behandeld worden, verdeeld over verschillende hoofdstukken.

Hoofdstuk 1 van het rapport vormt een vooronderzoek en plan van aanpak. Hierin wordt een omschrijving gegeven van de organisatie. Daarnaast wordt de probleemstelling met bijbehorende hoofd- en deelvragen gepresenteerd. Verder wordt de doelstelling en de vorm van het eindproduct beschreven en wordt de onderzoeksopzet besproken.

Hoofdstuk 2 van het rapport gaat over de resultaten en antwoorden op de gestelde hoofd- en deel vragen. Deze worden beantwoordt aan de hand van literatuuronderzoek en interviews met respondenten. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie, een discussie paragraaf en een aanvulling voor de opdrachtgever.

Hoofdstuk 3 bevat een literatuurlijst en in hoofdstuk 4 staan de bijlagen, waaronder een lijst van de gebruikte interviewvragen, een topiclijst en transcripten van de interviews.

## **1.2 ORGANISATIE OMSCHRIJVING**

### **1.2.1 Organisatiekenmerken**

Er zijn een aantal organisatiekenmerken waar JVB zich mee kenmerkt. Zo gaat het om een stichting, dit is een organisatie die niet als doel heeft om winst te maken. In plaats daarvan probeert een stichting een maatschappelijk, sociaal of ideëel doel te halen. Een stichting mag volgens KVK (2021) winst maken met een onderneming. De voorwaarde is dat deze winst wordt uitgegeven aan het behalen van het ideële doel van de stichting. Over het algemeen heeft een stichting raakvlakken met een goed doel omdat het doel van een stichting bedoeld is om een situatie te verbeteren zonder dat hier een winstmarge mee wordt ontwikkeld. Een stichting verschilt met een vereniging in het opzicht dat deze geen officiële leden heeft, hierdoor zijn er geen verplichte ledenvergaderingen. Financiële middelen komen bij een stichting via donaties, leningen, subsidies en erfenissen (KVK, 2021). JVB is een stichting zonder ondernemers, hierdoor hoeven zij geen belasting te betalen. Binnen een stichting is het toegestaan om personeel aan te nemen, echter heeft JVB alleen vrijwilligers in dienst.

### **1.2.2 Missie en visie**

JVB hanteert een duidelijke missie en visie. De organisatie staat voor de rechten van het kind en wil dat iedereen die met jeugdhulp te maken heeft zich houdt aan de internationale rechten van het kind. De missie van JVB is ervoor te zorgen dat er binnen de jeugdhulp geen vrijheidsbeperkende maatregelen meer plaatsvinden. De organisatie wil dat lotgenoten meer erkenning krijgen voor wat hen is overkomen in de vorm van een hogere financiële compensatie, betere hulpverlening/contactmogelijkheden en andere mogelijke regelingen. Daarnaast willen zij dat er meer gedaan wordt met het klachtrecht en dat er een betere algemene rechtspositie ontstaat voor jongeren in de jeugdhulpketen en Jeugd Justitiële Instellingen. JVB ziet voor zich dat hulpverleners en professionals in jeugdhulp instellingen hun werk kunnen doen waardoor jongeren onbedreigd kunnen leven en zich zo onbedreigd kunnen ontwikkelen. Voor JVB ziet dat er als volgt uit: "We willen dat ouders met hun zorgen over hun kind dat verblijft in een Jeugdhulpinstelling of valt onder een Jeugdhulpvoorziening worden gehoord en serieus worden genomen, mits de zorgen het belang dienen van hun kind en een onbedreigd leven en een onbedreigde ontwikkeling van het kind niet schaden". Een belangrijk onderdeel van de missie/visie van JVB is dat ze onderdeel zijn van de beweging van 0, dit houdt in dat ze geen vrijheid beperkende maatregelen willen, geen suïcides in instellingen, geen instellingen met leefgroepen, geen geweld/repressie en geen uithuisplaatsingen. Alle handelingen binnen de instantie komen voort uit deze visie, er wordt dan ook actiegevoerd vanuit dit inzicht.

### **1.2.3 Kernactiviteiten**

Binnen JVB staat de belangenbehartiging centraal. Dit betekent dat zij zich inzetten voor de belangen van een bepaalde doelgroep. De doelgroep bestaat uit de lotgenoten van het domein de Winter, de jongeren, de ouders en de individuele hulpverleners/professionals. Enkele voorbeelden, die JVB beschrijft, van de belangen van kinderen en jongeren in de jeugdhulp instellingen en pleeggezinnen zijn: "Je mag nooit en nergens worden gediscrimineerd. Je hebt recht op een leef- en woonomgeving waar je je veilig voelt. Je hebt recht om mee te beslissen over je behandelplan". De ouders die vallen onder de doelgroep van JVB zijn ouders die specifiek veronderstellen dat de veiligheid in de jeugdhulpinstelling/pleegzorg en de belangen van het kind centraal staan (JVB, 2021).

### **1.2.4 Huidige situatie en ontwikkelingen**

Door middel van het voeren van gesprekken met onder andere de jongeren en lotgenotengroepen probeert JVB de kernactiviteit op dit moment te behalen. Voorbeelden van lotgenotengroepen zijn Stichting voor Ons en Stichting Be4You2. Personen die ook van mening zijn dat de veiligheid en individuele aandacht belangrijk is de Jeugdhulp, mogen altijd meedenken over de eventuele verbetering en de invulling hiervan. Dit geldt onder andere ook voor Ministeries en geleerde van universiteiten. Ten slotte wil JVB haar kennis delen over de huidige Jeugdhulp en de eventuele

verandering graag delen met bijvoorbeeld verschillende scholen door middel van voorlichtingen (JVB, 2021).

### 1.3 AFBAKENING EN HOOFD-DEELVRAGEN

#### 1.3.1 Afbakening

De vraag vanuit JVB is hoe jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de huidige jeugdhulp door het inzetten van hun ervaringsdeskundigheid. In dit onderzoek wordt er specifiek gekeken naar jongeren en volwassenen die te maken hebben gehad met een *ondertoezichtstelling* in hun jeugdhulp verleden en betrokkenheid van een *jeugdbeschermer* hebben ervaren. Daarbij gaat het specifiek over jongeren en volwassen die *uit huis zijn geplaatst op een leefgroep*. Gezinshuizen en pleegzorg vallen hier dus niet onder.

#### Begripsbepaling

##### *OTS (gedwongen kader)*

Een ondertoezichtstelling, hierna te noemen OTS, is de belangrijkste maatregel in de kinderbescherming. Een OTS is het beperken van het gezag van ouders, door een minderjarige onder toezicht te stellen van een gecertificeerde instelling. Dit wordt beslist door de kinderrechter. Het doel van een OTS is om kinderen te beschermen die worden bedreigd in hun ontwikkeling of veiligheidsrisico's lopen. Ouders behouden zoveel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid en worden tijdens de OTS ondersteund en begeleid. Een OTS wordt niet zomaar uitgesproken, er is dan sprake van ernstige bedreiging van de belangen van het kind. Voorafgaand aan deze uitspraak wordt er onderzoek gedaan door de Raad van de Kinderbescherming, die uiteindelijk een verzoek doet aan de kinderrechter om de maatregel uit te spreken. De OTS wordt uitgevoerd door een gecertificeerde instelling, met als uitvoerend professional de gezinsvoogd. Een OTS duurt een half jaar tot één jaar, maar kan op verzoek van de gezinsvoogd telkens met een periode van maximaal 1 jaar worden verlengd. De gezinsvoogd moet dan kunnen aantonen dat de gronden van de maatregelen nog steeds aanwezig zijn. Een OTS betekent niet altijd dat er sprake is van een uithuisplaatsing, soms is dit wel het geval (NJI, z.d.; Rijksoverheid, z.d.).

##### *Machtiging uithuisplaatsing opgelegd door de rechter*

Een minderjarige kan gedwongen uit huis geplaatst worden via een machtiging van de kinderrechter. Dit is mogelijk wanneer dat voor de verzorging en opvoeding van de minderjarige noodzakelijk is of wanneer er onderzoek naar de minderjarige nodig is. Deze procedure valt onder het burgerlijk recht (civiel recht), dit betekent dat de betrokkene niet verplicht is een advocaat in te schakelen.

Uithuisplaatsing is een kinderbeschermingsmaatregel die alleen kan worden opgelegd via een verzoek van de kinderrechter. Men kan zelf geen machtiging tot uithuisplaatsing voor het eigen kind aanvragen, ze kunnen wel reageren op het verzoek van de rechter. Een verzoek kan worden ingediend door de Raad van Kinderbescherming (RvK), een gecertificeerde instelling of het openbaar ministerie. Wanneer er wordt besloten dat het kind uit huis geplaatst dient te worden zijn er verschillende opties: een pleeggezin, een gezinshuis, accommodatie van jeugdhulpaanbieder of een andere voorziening zoals een kamertraining of begeleid wonen. Een gesloten uithuisplaatsing wordt alleen gedaan wanneer: dat nodig is vanwege ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen en om te voorkomen dat hij zich aan de jeugdhulp onttrekt óf om te voorkomen dat anderen hem onttrekken aan de jeugdhulp. (De Rechtspraak, 2021)

##### *Jeugdbeschermer (voogd/gezinsvoogd)*

Een (Gezins)voogd of jeugdzorgprofessional is een minimaal hbo-geschoolde, geregistreerde jeugdzorgprofessional die door de rechtbank is aangesteld als er problemen zijn waarbij het welzijn van een kind in het geding is. Er wordt dan een OTS uitgesproken door de kinderrechter. De aangestelde voogd oefent nu voogdij uit (ouderlijke macht). Waar deze functie eerst voogd werd

genoemd, is er nu een verzamelterm voor de taken van een gezinsvoogd, voogdijwerker of jeugdreclasseringswerker. Deze professional wordt nu aangeduid als jeugdbeschermer. Er is een verschil tussen een voogd en een gezinsvoogd. Een voogd heeft alle zeggenschap over het kind. Het kind heeft geen ouders meer of de ouders zijn uit de ouderlijke macht gezet. Een gezinsvoogd daarentegen heeft geen ouderlijk gezag, dat blijft namelijk bij de ouders. De gezinsvoogd adviseert en begeleidt ouders en kind en is vaak tijdelijk betrokken bij een gezin gedurende de maatregel van de OTS. Het toewijzen van een voogd of gezinsvoogd wordt beslist door een kinderrechter. De professional moet registratiepunten krijgen om te kunnen registreren, te verkrijgen door scholing en reflectie op de beroepsuitoefening. Ook wordt er verwacht dat professionals werken volgens de richtlijnen van de beroepsgroep (NJI, z.d.; De Jeugdbeschermer, 2019).

### *Leefgroep*

Op het moment dat kinderen of jongeren in aanmerking komen met residentiële jeugdhulp bevinden zij zich dag en nacht in leefgroepen. Dit kan binnen een vrijwillig of gedwongen kader. Bij een vrijwillig kader wordt dit door de ouders aangevraagd en hebben zij inspraak over de plaatsing. Wanneer er een ondertoezichtstelling aanwezig is en er een plaatsing wordt aangevraagd door een gecertificeerde instelling, wordt er gesproken van een gedwongen kader. Binnen de richtlijnen van residentiële jeugdhulp wordt er met “leefgroep” de groepen waarbij opvoeden en opgroeien centraal staat bedoeld, maar ook de behandeling van specifieke problemen. De doelgroep van residentiële jeugdhulp bestaat uit kinderen/jongeren tussen de nul en achttien jaar met diverse problematiek (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming 2021, 29 oktober).

### **1.3.2 Hoofdvraag**

Hoe kunnen jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage leveren aan de huidige jeugdhulp?

### **1.3.3 Deelvragen**

- Hoe worden ervaringsdeskundigen momenteel ingezet?
- Welke lering kunnen jeugd- en gezinsprofessionals trekken uit klachten zoals bijv. gemeld bij de tuchtraad van het SKJ?
- Welke behoeften liggen er bij jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen en hoe kan er gehoor worden gegeven aan deze behoeften?

## 1.4 DOELSTELLING EN EINDPRODUCT

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de huidige jeugdhulp.

Op basis van dit onderzoek wordt een rapport geschreven, met conclusie en bijbehorend advies. Dit advies kan JVB gebruiken in hun aanpak en streven naar een betere jeugdhulp, om anderen inzicht te geven en te overtuigen in wat hiervoor nodig is. In het rapport van Commissie de Winter is onderzocht dat kinderen in de jeugdhulp slechte ervaringen hebben. Het advies zal eraan bijdragen dat kinderen in de huidige en toekomstige jeugdhulp een minder negatieve ervaring hebben.

## 1.5 ONDERZOEKSOPZET; WIJZE VAN DATAVERZAMELING

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden “Hoe kunnen jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage leveren aan de (kwaliteit van de) huidige jeugdhulp?” wordt er de volgende wijze van data verzameling ingezet.

Allereerst wordt er gebruik gemaakt van literatuur en het rapport van de Winter “Jeugd onvoldoende beschermd”. Deze literatuur vormt de basis van het verdere onderzoek. Verder wordt er gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoek. Deze manier van onderzoeken past het beste bij de onderzoeksvraag omdat dit inzicht geeft op ervaringen en belevingen van een ander. Het voordeel van deze manier van onderzoek is dat het uitgebreide en open antwoorden oplevert. Dit komt omdat respondenten geneigd zijn te vertellen in verhalen en uitspraken. Het geeft dus inzicht in de motivatie van de respondenten (van der Donk & van Lanen, 2016). In dit geval gaat het niet over de meetbare antwoorden, maar over individuele ervaringen. Deze ervaringen worden verzameld door gesprekken en interviews te voeren met ervaringsdeskundigen en leden van JVB. Daarnaast wordt er contact gelegd met organisaties om hen te bevragen hoe zij ervaringsdeskundigheid momenteel inzetten. Voorafgaand aan deze gesprekken en interviews worden er vaste type vragen, onderwerpen en houdingsaspecten bepaald. Voorbeelden hiervan zijn open vragen, eigen ervaringen en geen oordeel. Om alle data te analyseren worden de gesprekken en interviews geclusterd in één document om vervolgens hier gezamenlijke conclusies uit te trekken.

### *Respondenten*

De interviews zijn in eerste instantie gericht op jongeren en volwassenen die zowel te maken hebben gehad met een ondertoezichtstelling in hun jeugdhulp verleden als betrokkenheid van een jeugdbeschermer hebben ervaren. Daarbij gaat het specifiek over jongeren en volwassenen die uit huis zijn geplaatst op een leefgroep. Daarnaast worden er ook andere respondenten gevraagd die niet binnen deze doelgroep vallen om meer perspectieven te betrekken en om het onderzoek te verbreden. Tevens is het wegens praktische overwegingen lastig om genoeg respondenten te werven binnen deze specifieke afbakening. Het streven is tien met een minimum van zes respondenten. De leeftijd van onze respondenten is vanaf 18 jaar omdat dit praktisch toegankelijker is, er hoeft geen toestemming gevraagd te worden aan ouders/verzorgers.

### *Het interview*

Een interview kan op verschillende manieren worden vorm gegeven. Bij een interview is het belangrijk dat het gesprek wordt geopend. Hierbij kunnen de aanwezigen zich aan elkaar voorstellen en deelt de interviewer het doel en de opbouw van het interview. Hierbij kan de duur van het interview worden gedeeld, maar ook wat er gebeurt met de ontvangen informatie. Op dit moment is het waardevol om de geïnterviewde alvast te bedanken voor de aanwezigheid. Bovendien is het van belang om de geïnterviewde zich op zijn of haar gemak te stellen. Dit kun je bereiken door voorafgaand aan het interview te praten over koetjes en kalfjes. Ook kan er eventueel om toestemming worden gevraagd om het interview op te nemen. Wanneer er wordt gekozen om het interview op te nemen, is er de volledige aandacht voor de geïnterviewde. Ook is er hierdoor een letterlijke beschrijving van het interview wat je vervolgens mee kunt nemen naar het verdere onderzoek (Verhoeven, 2018).



Ook zijn er verschillende gesprekstechnieken die toegepast kunnen worden in interviews. Een voorbeeld hiervan is “LSD”: luisteren, samenvatten en doorvragen. Op het moment dat de geïnterviewde zich gehoord voelt en belangstelling ervaart, werkt deze persoon graag verder mee aan het interview. Dit gevoel kan je bereiken door een actieve luisterhouding aan te nemen, op verschillende momenten door te vragen, maar ook een goede voorbereiding is van groot belang. Verder is een geïnteresseerde houding en oogcontact van de interviewer erg belangrijk. Wanneer je dit toepast in een interview, krijgt de geïnterviewde het gevoel dat je geïnteresseerd bent in zijn of haar verhaal. Bovendien kan af en toe even knikken, een grote meerwaarde hebben in het gevoel van de geïnterviewde. Een ander belangrijke gespreksvaardigheid is het laten vallen van stiltes. Hierdoor kan de geïnterviewde namelijk verder nadenken over het antwoord en hierover verder vertelt. Een ander teken dat je luistert, is het “hummen”. Ten slotte kan er af en toe voor worden gekozen om een antwoord van de geïnterviewde te parafraseren. Hierbij vat je een antwoord in je eigen woorden samen, waardoor je kunt checken of je de ander goed begrijpt (Verhoeven, 2018).

Na deze literatuurstudie over de voordelen van het opnemen van een interview, is er bewust gekozen voor het opnemen van de interviews. Voorafgaand aan de interviews wordt er toestemming gevraagd aan de geïnterviewde en worden zij op de hoogte gesteld van de doeleinden. Door dit voorafgaand al te benoemen in het mailcontact, zal hier geen tijd aan opgaan tijdens het interview. Daarnaast hebben wij de volledige aandacht voor het interview. Zo mis je als interviewer geen details, heb je meer aandacht voor het luisteren, samenvatten en doorvragen en kun je ook betere vervolgvragen en verdiepende vragen stellen. Ten slotte zal het interview beëindigd worden met een vraag hoe de geïnterviewde het interview heeft ervaren. Dit zal leiden tot feedback wat verwerkt kan worden voor het volgende interview.

## 2. Onderzoek

### 2.1 ANTWOORDEN DEELVRAGEN

#### 2.1.1 Deelvragen aan de hand van literatuur

##### Deelvraag 1: Hoe worden ervaringsdeskundigen momenteel ingezet?

###### *Ervaringsdeskundigheid*

Wanneer een persoon beschikt over ervaringskennis en deze kennis kan overbrengen aan anderen, is er sprake van een ervaringsdeskundige. Hiervoor heeft de ervaringsdeskundige allereerst een persoonlijke ervaring meegemaakt waardoor deze persoon beschikt over kennis. Vervolgens kan dit worden gedeeld met een ander waarbij wordt gekeken naar hoe je hiermee omgaat en blik je terug op de eerdere ervaring. Op het moment dat de persoon beschikt over vaardigheden waardoor deze ervaringskennis ingezet kan worden op anderen, wordt er gesproken over een ervaringsdeskundige (Van der Kooij, Keuzenkamp, 2018).

###### *Huidige inzet*

Volgens Weerman (2016) is er in de Jeugdzorg een achterstand wat betreft de inzet van ervaringsdeskundigheid ten opzichte van de geestelijke gezondheidszorg waar ervaringsdeskundigheid al op verschillende plekken en in diverse rollen is geïmplementeerd. Echter is er wel een opmars sinds kort in de combinatie van hulpverlener en ervaringsdeskundige. Zo zijn een aantal organisaties hier momenteel mee bezig. De laatste vijf jaar heeft ervaringsdeskundigheid zich ontwikkeld tot een complementaire deskundigheid in het gebied van zorg en welgaan. Momenteel worden de eigen ervaringen in het omgaan met ontwrichten, stoornissen of problemen vergelijkbaar met die van de cliënten die zij begeleiden, ingezet door ervaringsdeskundigen in het contact met cliënten. Er zijn al verschillende initiatieven op het gebied van de inzet van ervaringsdeskundigheid binnen de jeugdzorg, maar men is nog zoekende naar een beleid en goede manier om deze ervaringsdeskundigheid in te zetten. Ervaringsdeskundigheid wordt al wel gezien als een nieuwe bron van kennis, gericht op persoonlijke ervaringen die professioneel gebruikt en ingezet kunnen worden. Desondanks is er nog veel onduidelijk over de kwaliteit en de plaats van ervaringsdeskundigheid. De reden hiervoor is dat er binnen de jeugdzorg voornamelijk evidence-based wordt gewerkt. Dit wil zeggen dat ervaringsdeskundigheid uit beeld is verdwenen toen het klassieke empirisch-analytisch onderzoek voornamelijk gebruikt werd. Toch ziet men tegenwoordig dat je een persoon en een methode niet los van elkaar kan zien. Er is gebleken dat de persoonlijke achtergrond en eigen ervaringen van de hulpverleners van grote invloed zijn op het contact met cliënten. Ervaringsdeskundigheid komt in vele vormen en maten. Zo worden ervaringsdeskundigen aangenomen in zowel betaalde als onbetaalde functies. En is de positionering en financiering van het vaak het knelpunt (Weerman, 2016).

Ervaringsdeskundigen kunnen volgens Van Lier (2014) worden ingezet op verschillende gebieden waar onderscheid in gemaakt wordt. Het betreft de volgende onderdelen:

##### 1. Voorlichting en belangenbehartiging

Nieuwe cliënten (jongeren en/of ouders) voorlichten over de gang van zaken binnen de organisatie. Zij kunnen daarbij vertellen hoe hun eigen traject is verlopen en wat hun ervaringen waren. Daarnaast kan de voorlichting gegeven worden voor nieuwe medewerkers. Als belangenbehartiger kunnen ervaringsdeskundigen worden ingezet bij bijvoorbeeld een cliëntenraad (Van Lier, 2014).

##### 2. Training en advisering van professionals

Ervaringsdeskundigen kunnen specifiek worden ingezet bij het contact met professionals. Zij kunnen dan meedenken en adviseren over hoe om te gaan met lastige casuïstiek of kunnen de professionals trainen in de bejegening van cliënten. Ook kunnen zij deelnemen aan cliëntbesprekingen en daar

advies geven over wat er mogelijk wel of juist niet aansluit in de begeleiding van de cliënten (Van Lier, 2014).

### 3. Maatje en lotgenotencontact

In het contact met de jongere zelf, kunnen ervaringsdeskundigen worden ingezet. Zij kunnen dan fungeren als maatje en daarmee de jongere ondersteunen gedurende een begeleidingstraject. Het contact kan zelfstandig worden onderhouden nadat er een match heeft plaatsgevonden met de jongere en de ervaringsdeskundige. Voorbeelden zijn dat de ervaringsdeskundige ook meegaat naar afspraken ter ondersteuning of het bellen met de jongere om te vragen hoe het gaat. Wat betreft het lotgenotencontact kunnen ervaringsdeskundigen een groep van jongeren ondersteunen in het uitwisselen van ervaringen en verhalen met elkaar. Hierbij kan de ervaringsdeskundigen dus ook zijn of haar eigen verhaal delen en vertellen wat voor hem of haar het beste heeft geholpen. Dit kan ook zorgen voor een vorm van hoop wanneer de jongere het even niet meer ziet zeker. Beide vormen betreft een informeel karakter (Van Lier, 2014).

### 4. Kennis en onderzoek

Ervaringsdeskundigen kunnen tenslotte ook ingezet worden voor kennis en onderzoek. Zij kunnen een rol vervullen in het meten van cliënt tevredenheid of samen met andere jongeren de instelling waarmee zij in aanraking zijn geweest beoordelen. Daarnaast kunnen de ervaringsdeskundigen in contact met andere jongeren achter informatie komen om zo een advies terug te koppelen aan de organisatie (Van Lier, 2014).

#### *Initiatieven*

Volgens het NJI (2021, 28 april) blijkt uit gesprekken met professionals en jongeren dat jonge mensen met ervaringen beter ingezet kunnen worden om zo bij te dragen aan de verbetering van de Jeugdhulp. Dit komt doordat zij als een heel duidelijk beeld hebben over wat er al goed gaat, maar vooral wat er beter moet. Om hierover in gesprek te gaan, zijn er verschillende evenementen zoals 'Listen up' wat plaatsvond 14 juni tot en met 18 juni 2021. Het is een evenement waarbij verschillende organisaties, verenigingen en initiatieven uit het werkveld samen met jongeren bevindingen delen met elkaar. 'Listen up' is een vervolg van een ander succesvol traject 'VER\_diep' in 2020 waarbij professionals en beleidsmakers onderzochten hoe jongerenparticipatie op een waardevolle manier kan worden gewaarborgd binnen de jeugdhulp. 'Listen Up' is het vervolg hiervan: deelnemers wisselen kennis uit en krijgen concrete tools en handvatten om ervaringsdeskundigheid en jongerenparticipatie betekenisvol te maken binnen hun eigen werk (NJI, 2021, 28 april).

Daarnaast bestaat het project 'De jongere als stakeholder in de jeugdhulp' van het programma StroomOP. Volgens IVO (2021, juni) hebben zij de ambitie de jongerenparticipatie en inzet van ervaringsdeskundigheid binnen de jeugdhulp te bevorderen. Zo staat jongerenparticipatie al langere tijd op de agenda, maar is er behoefte aan concretere handvatten om dit effectiever te kunnen inzetten en betere resultaten te halen. Om ervaringskennis en jongerenparticipatie op een duurzame en structurele manier te kunnen inzetten binnen de jeugdhulp, is het van belang dat jeugdhulpinstellingen, netwerken van ervaringsdeskundigen en jongeren met ervaringskennis elkaar beter weten te vinden. Dit project onderzoekt de mogelijkheden om een soort database hiervoor te ontwikkelen. Dit project loopt van juni 2021 tot oktober 2021 en wordt gefinancierd door Jeugdzorg Nederland (IVO, 2021, juni).

In 2014 werd het ExpEx platform opgericht met de visie om de jeugdzorg te verbeteren vanuit het perspectief van de jongeren zelf. Volgens SAVE Jeugdbescherming (2021, 19 maart) werkt het platform met Experienced Experts, dit zijn getrainde jongeren die zelf ervaringen hebben binnen de jeugdzorg en zich inzetten als maatje van jongeren en daarnaast als adviseur van instellingen en overheden. ExpEx is ervan overtuigd dat ervaringsdeskundigen als geen ander begrijpen waar het in de jeugdzorg goed gaat en waar het juist schuurt. Daarnaast zijn zij een soort steun in de rug voor de

nog jonge cliënten die nog in de jeugdzorg zitten. Deze ervaringsdeskundigen kunnen zorgen voor perspectief en herkenning bij de cliënten. Het haalt het beeld weg dat zij alleen zijn en als enige worstelen met zulke problemen (SAVE Jeugdbescherming, 2021, 19 maart).

### Resultaten

Uit het onderzoek van Kenniscentrum Sociale Innovatie (2008) blijkt dat op verschillende plekken in Nederland gepioneerd wordt met het inzetten van ervaringsdeskundigen die direct betrokken zijn bij het hulpverleningsproces van cliënten in de GGZ. Dit gebeurt vooral in de complexe en langdurige zorg. Daarnaast blijken ervaringsdeskundigen hun kennis in te zetten door het geven van voorlichting, advies en training. Voornamelijk binnen de nieuwere vormen van zorg wordt het uitdagen en verrijken van opvattingen en methodieken door de ervaringsdeskundige omarmd. Ervaringskennis wordt in deze settings als bruikbare kennis gezien en in toenemende mate gewaardeerd. Hierdoor ontstaat ruimte voor de ervaringsdeskundigen om eigen werkwijzen te ontwikkelen. Deze werkwijzen zijn onder andere gebaseerd op de basisprincipes van peer support en de herstelbeweging. Peer support wordt in verband gebracht met de verbinding tussen de cliënt en anderen met soortgelijke ervaringen en het daaruit voortkomende begrip en (wederzijdse) ondersteuning. De werkstijl van de ervaringsdeskundigen wordt gekenmerkt door het hanteren van een wederkerige relatie op basis van gedeelde ervaring, ondersteuning bij het ontdekken en benutten van de ervaringskennis van de cliënt en het bevorderen van empowerment.

### Effecten

Op dit moment is het inzetten van ervaringsdeskundigen erg populair. Zo kunnen ervaringsdeskundigen de schaamte van jongeren wegnemen en de taboe hierover wegnemen. Ook worden ervaringsdeskundigen vaak als "een van hen" gezien waardoor zij een meerwaarde kunnen zijn voor een jongere of professional.

Er zijn op dit moment vijf verschillende rollen van een ervaringsdeskundige. De rol die het meeste wordt ingezet, vooral in de GGZ is de "ondersteuner, begeleider, maatje, coach". Een ervaringsdeskundige kan hierbij de ervaringen van een jongere herkennen en hierdoor naast de jongere kan staan. Door de ervaringskennis kan de ervaringsdeskundige verschillende vragen stellen en bijvoorbeeld de schaamte/onmacht van de jongere beter begrijpen, waardoor hij/zij ondersteuning kan bieden. Een andere meerwaarde van deze rol is dat de jongere hoop kan ervaren na het contact met een ervaringsdeskundige. Hierbij kan de jongere namelijk zien dat het bij een ander met gelijksoortige problemen uiteindelijk beter kan gaan. Dit kan ook worden ingezet op groepsniveau (Van der Kooij & Keuzenkamp, 2018).

### Scholing

De inzet van ervaringsdeskundigheid is iets waar al vanaf de jaren 90 belangstelling voor is, zowel internationaal als ook in Nederland. Deze belangstelling hangt samen met de ontwikkeling van een groeiende herstelbeweging en de erkenning vanuit het werkveld van de noodzaak om de zorg te veranderen en de zorg meer ondersteunend maken aan de herstelprocessen van degenen die van de zorg gebruik maken. Uit onderzoek blijkt dat voor een duurzame borging van inzet van ervaringsdeskundigheid, opname in een erkende beroepsstructuur en een erkend opleidingstraject noodzakelijk zijn. Hiervoor vormt het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid (BCP), ontwikkeld in 2014, officieel de basis. Dit BCP is uitgewerkt naar drie beroepsniveaus; MBO 3 & 4 en HBO. Het profiel biedt opleidingen en instellingen richting bij de beroepsmatige inzet van ervaringsdeskundigheid en stelt eisen aan het onderwijs. Een BCP draagt bij om taken en functies voor het werkveld te formuleren en de aansluiting tussen de opleidingspraktijk en het werkveld te verbeteren. Daarnaast is er een basiscurriculum ontwikkeld, met als doel om opleidingen voor ervaringsdeskundigen een aantal modules aan te reiken die gebaseerd zijn op het BCP. Dit om een vervolg te kunnen geven aan het BCP, ten behoeve van de professionalisering van ervaringsdeskundigheid (Van Erp, Boertien, van Rooijen, van Bakel & Smulders, 2015).

Het basiscurriculum biedt de basis voor zowel reguliere opleidingen als het cursorisch onderwijs en bij- en nascholingen voor ervaringsdeskundigen. Er zijn in Nederland verschillende opleidingen en cursussen voor ervaringsdeskundigen, met een uiteenlopend lesaanbod. Deze diversiteit aan scholing en opleiding is geen bezwaar, mits er een gemeenschappelijke standaard ontwikkeld is waarin vastgelegd is wat belangrijk is in de opleiding tot ervaringsdeskundige. Dit is vastgelegd in het basiscurriculum. Het basiscurriculum reikt kennis aan die volgens onderzoek onmisbaar is voor het onderwijs aan ervaringsdeskundigen, ongeacht het niveau of soort van opleiding. Tevens wordt de minimale kennisstandaard verwoordt, die in opleidingen, trainingen en cursussen aan de orde zou moeten komen. Hiermee wordt er meer eenduidigheid aangebracht in het aanbod van de verschillende opleidingen. Toch is het basiscurriculum geen kant en klaar lespakket, de vertaalslag naar het praktisch onderwijs is aan de docenten zelf (Van Erp, Boertien, van Rooijen, van Bakel & Smulders, 2015).

In ontwikkeling naar ervaringsdeskundige is er aandacht voor het vermogen om op grond van een eigen herstellervaring voor anderen ruimte te maken voor herstel. Iemand met een eigen ervaring is dus niet meteen een ervaringsdeskundige. Hier wordt aandacht aan besteed in de verschillende opleidingen, cursussen en trainingen. Er wordt gereflecteerd op eigen ervaringen met ontwrichting en herstel, waarna ervaringskennis breder wordt door uitwisseling van ervaringen met lotgenoten, het raadplegen van literatuur en verdere analyse. Daarnaast worden vaardigheden aangeleerd om ervaringskennis professioneel in te gaan zetten. Het verschil tussen een cursus en een opleiding is dat een cursus geen erkend diploma toekent, maar een certificaat (Platform Ervaringsdeskundigheid Zorg & Welzijn, z.d.).

#### *Classificatie*

Er zijn in Nederland verschillende visies over de inzet van ervaringsdeskundigen, waarbij definities ook verschillend zijn. Zoals eerder beschreven is een persoon die beschikt over ervaringskennis en deze kennis kan overbrengen aan anderen een ervaringsdeskundige. Tegelijkertijd wordt gesteld dat hiervoor vaardigheden nodig zijn om de kennis in te zetten op anderen (Van der Kooij & Keuzenkamp, 2018).

De kern van ervaringsdeskundigheid bestaat uit het vermogen om op grond van eigen herstellervaring voor anderen ruimte te maken voor herstel. Hiervoor zijn twee voorwaarden m.b.t. het vermogen van een persoon belangrijk. 1: de persoon heeft het vermogen ontwikkeld om de eigen ervaringen met een ontwrichtende aandoening en het te boven komen ervan (herstel), in wederkerigheid in te zetten om anderen te ondersteunen bij het vinden van ruimte voor hun persoonlijk herstelproces. 2: de persoon heeft het vermogen ontwikkeld om de eigen ervaringen van stigmatisering en empowerment in te zetten om een herstel ondersteunende (maatschappelijke) omgeving en herstel ondersteunende zorg te bevorderen. De inbreng van persoonlijke ervaringen van herstel onderscheidt een ervaringsdeskundige van een reguliere hulpverlener (Boertien & van Bakel, 2012).

#### *Werving*

Er zijn in Nederland verschillende organisaties en stichtingen die potentiële ervaringsdeskundigen werven, om ze vervolgens onder hen hoede te nemen en ze te trainen om hun ervaringen in te kunnen gaan zetten voor het belang van een ander. Voorbeelden van deze organisaties zijn onder andere Expex en het Jongerenennetwerk.

Expex heeft een stappenplan ontwikkeld voor het inzetten van ervaringsdeskundigen in de jeugdhulp. Onderdeel van dit stappenplan is de werving en selectie van potentiële ervaringsdeskundigen. Zij schrijven dat er in eerste instantie gekeken kan worden naar jongeren die recentelijk hun hulpverleningsproject hebben afgesloten. Volgens hen is het belangrijk dat ervaringsdeskundigen de problemen waar ze in zaten overwonnen hebben, zodat zij in staat zijn afstand te kunnen nemen van de situatie en op deze manier hun ervaringen constructief kunnen inzetten voor anderen. Daarnaast zegt Expex dat er ook gekeken kan worden of er jongeren in

aanmerkingen komen binnen een huidige caseload. Hiervoor zijn een aantal kenmerken opgesteld, waar sprake van moet zijn wil een jongere in aanmerking kunnen komen. Deze zijn volgens Expex onder andere dat de jongere ouder is dan 18 jaar, dat de jongere in de eindfase van zijn traject zit en dat de jongere zijn leven redelijk op de rails heeft. Vervolgens is het belangrijk dat de jongeren gemotiveerd worden om daadwerkelijk ervaringsdeskundige te worden. Hiervoor heeft Expex wervingsfolders ontwikkeld en worden er voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd, waarin er uitleg wordt gegeven over begrippen, verwachtingen worden uitgesproken en gedeeld wordt hoe het traject er uit ziet. Na deze bijeenkomst is er een mogelijkheid tot vervolgtraject, waarna een training gestart zal worden tot het officieel worden van een ervaringsdeskundige (van Lier, 2014).

Organisaties als Expex en het Jongerenennetwerk zijn veelal organisaties waarbij zij de ervaringsdeskundigen als het ware 'uitlenen' voor projecten. Hierbij kun je denken aan voorlichting geven op scholen, een ondersteunende rol bij een onderzoek of als maatje aansluiten bij een hulpverleningstraject. Dit gebeurt voornamelijk op vrijwillige basis, of met een kleine onkostenvergoeding. Uit onderzoek van Sociaal Werk Nederland en Movisie (2020) is gebleken dat het aantal ervaringsdeskundigen met een betaalde baan in 2 jaar tijd nauwelijks is gestegen. Volgens hen is 79% van de ervaringsdeskundigen aan het werk op vrijwillige basis. Een uitdaging voor de toekomst is dus onder andere om ervaringsdeskundigen meer zichtbaar te maken in organisaties, met daarbij als grootste punt van zorg de financiering van ervaringsdeskundigen. Er moet meer ruimte gemaakt worden voor ervaringsdeskundigen, zowel wat de financiering betreft als wat de positie binnen organisaties betreft, in aanvulling op de professionals op basis van gelijkwaardigheid. Sociaal Werk Nederland en Movisie zien dit als een belangrijke vervolgfase in het werken met ervaringsdeskundigen, waarmee het werk aantrekkelijker gemaakt kan worden en werving gemakkelijker verloopt (Sociaal Werk Nederland & Movisie, 2020).

### **Deelvraag 2: Welke lering kunnen jeugd- en gezinsprofessionals trekken uit klachten zoals bijvoorbeeld gemeld bij de tuchtraad van het SKJ?**

Volgens Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (2021) moet iemand die een jeugdprofessional inschakelt, ervan op aan kunnen dat de dienstverlening voldoet aan de kwaliteitseisen. Een jeugdprofessional dient volgens Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) te handelen volgens de professionele standaard (de gedrags- en beroepsregels) die voor hem of haar geldt. SKJ zorgt ervoor dat iedereen die is ingeschreven in het kwaliteitsregister zich onderwerpt aan het Tuchtreglement. Een van de doelstellingen van dit tuchtreglement is dat je als geregistreerde professional kan worden beoordeeld op je professionele handelen. Hier kan men als jeugdprofessional van leren. Daarnaast kan de rest van de beroepsgroep van deze toetsingswijze leren en zichzelf verbeteren. Dit bevordert de algemene kwaliteit van de dienstverlening. Het tuchtrecht zorgt voor transparantie in het handelen en is bedoeld om als jeugdprofessional verantwoordelijk te kunnen handelen. Ten slotte kan het tuchtrecht norm overschrijdend gedrag voorkomen, wat natuurlijk wenselijk is binnen de jeugdzorg. Wanneer jeugdprofessionals die zijn geregistreerd in het Kwaliteitsregister Jeugd zich hebben gedragen in strijd met vastgestelde regels voor de beroepsuitoefening (de professionele standaard) kunnen de Colleges van Toezicht en Beroep maatregelen voor deze persoon opleggen. Er wordt dan niet gesproken van een straf, maar van een maatregel. Zij kunnen één van de volgende tuchtmaatregelen opleggen, oplopend in zwaarte:

1. Waarschuwing
2. Berisping
3. Voorwaardelijke schorsing van de registratie in het Kwaliteitsregister Jeugd met een proeftijd van ten hoogste 1 jaar. De schorsing gaat alleen in als de jeugdprofessional binnen een door het College bepaalde termijn niet aan bepaalde voorwaarden voldoet.
4. Schorsing van de inschrijving in het Kwaliteitsregister Jeugd voor ten hoogste een jaar. De jeugdprofessional kan dus gedurende een bepaalde periode zijn beroep niet uitoefenen. De verplichtingen blijven wel in stand.

5. Doorhaling van de inschrijving in het Kwaliteitsregister Jeugd en/of ontzegging van het recht opnieuw in het register te worden ingeschreven.

### 2.1.2 Deelvragen aan de hand van interviews

#### **Deelvraag 3: Welke behoeften liggen er bij jongeren en volwassenen met eerder jeugdhulpervaringen en hoe kan er gehoor worden gegeven aan deze behoeften?**

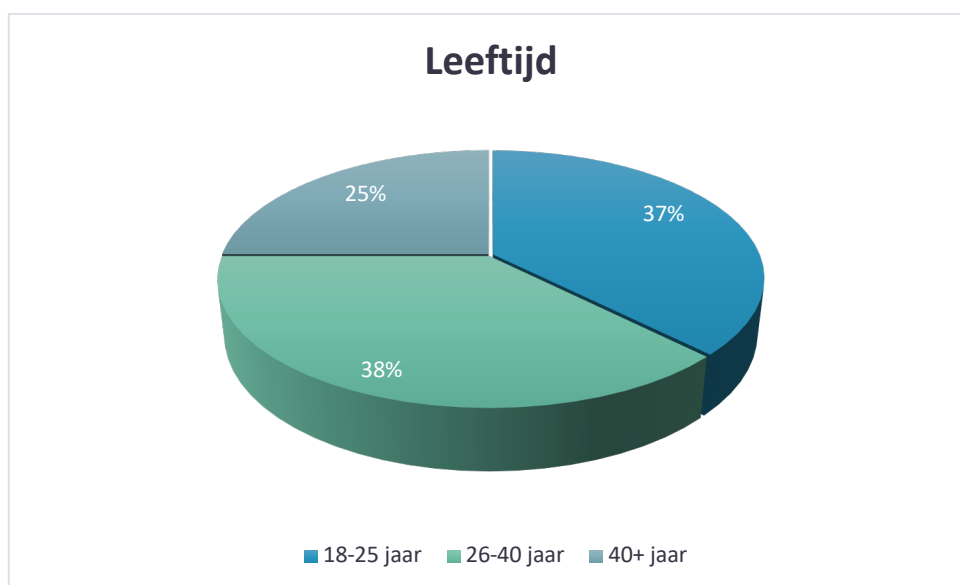
##### *De respondenten*

De respondenten bestaan uit jongeren en volwassenen die zelf ervaring hebben gehad als kind met jeugdhulp. Om de kenmerken van de bevroegde respondenten inzichtelijk te maken, zijn er enkele diagrammen gemaakt. Hiermee worden de gevraagde respondenten in kaart gebracht en wordt er een helder beeld van hen geschetst.



*Figuur 1 Geslacht respondenten*

In bovenstaande tabel is het zichtbaar hoeveel procent van de respondenten man of vrouw is. Van de gevraagde respondenten, is 75% vrouw en 25% man. Om een meer evenwichtig beeld te krijgen, was er nog een mannelijke respondent gevraagd. Helaas heeft hij afgezegd.



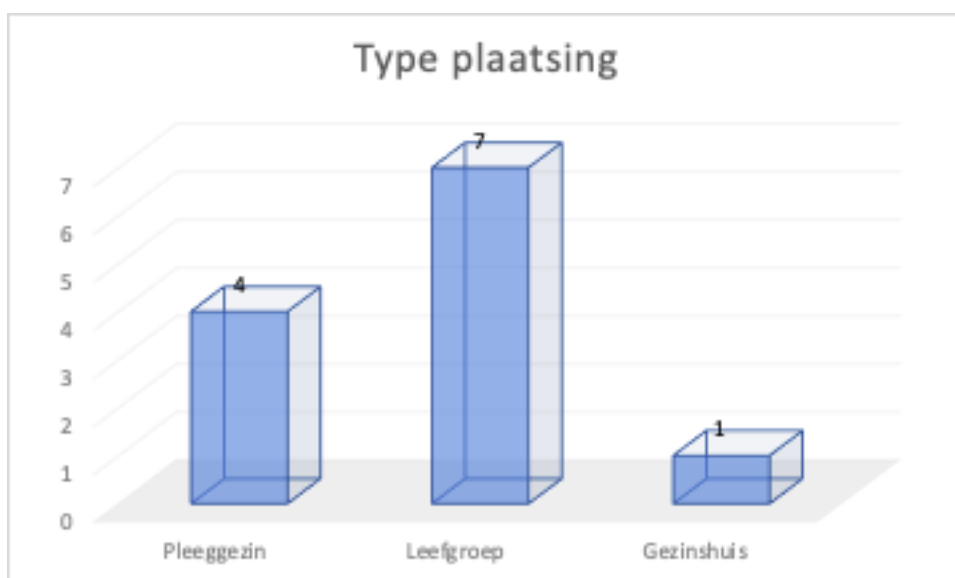
*Figuur 2 Leeftijd respondenten*

In dit onderzoek is er een interview afgelegd onder respondenten van verschillende leeftijdscategorieën. Hierdoor is er veel variatie in de leeftijd van de bevroegde respondenten. 37% van de respondenten valt in de leeftijdscategorie van 18 tot en met 25 jaar. 38% valt in de leeftijdscategorie tussen 26 en 40 jaar. Ten slotte valt 25% in de leeftijdscategorie van 40+ jaar. Door de variatie aan leeftijden bij de respondenten, is er ook verschil merkbaar in de antwoorden van deze respondenten. De respondenten gebruiken andere benamingen en woorden door de veranderingen door de jaren heen. Een voorbeeld hiervan is dat enkele respondenten spreken over een internaat. De jeugdzorg is in de afgelopen jaren veranderd, de respondenten kunnen aangeven hoe de ervaringen waren in hun tijd. Hierdoor is het verschil goed inzichtelijk te maken tussen de huidige jeugdhulp en de jeugdhulp van een aantal jaar geleden, maar tegelijkertijd zijn antwoorden hierdoor minder vergelijkbaar en is het trekken van een eenduidige conclusie juist lastig.



Figuur 3 Uithuisplaatsing

Van de respondenten is 87% uithuisgeplaatst geweest als kind. Hiervan was 25% een vrijwillige uithuisplaatsing en 62% een gedwongen uithuisplaatsing.



Figuur 4 Type uithuisplaatsing



Van de acht respondenten zijn er zeven respondenten die op een leefgroep zijn geplaatst, vier in een pleeggezin en één die in een gezinshuis is geplaatst. Hiervan zijn er ook respondenten die onder meerdere categorieën vallen, zij zijn bijvoorbeeld op zowel een leefgroep als in een pleeggezin geplaatst. Daarnaast zie je bij dit antwoord een duidelijk verschil in leeftijdscategorieën. Zo zijn er twee respondenten die op een internaat geplaatst zijn, dit is gecategoriseerd als leefgroep. Ten slotte hebben twee respondenten op kamertraining gezeten, ook dit valt onder leefgroep.

Wat hiernaast opmerkelijk is, is dat enkele respondenten aangeven dat **een gezinssituatie het meest wenselijk is voor het kind. Toch zijn de meeste respondenten geplaatst op een leefgroep.**

#### *Positieve ervaringen binnen de jeugdhulp*

Er zijn twee thema's die bij vrijwel elke respondent terugkwamen bij de vraag naar positieve ervaringen binnen de jeugdhulp, namelijk **het voelen van vrijheid en gezien worden**. Allereerst geven sommige respondenten aan dat zij het erg fijn vonden dat zij veel vrijheid ervoeren binnen de jeugdhulp. Zo werd er benoemd dat zij het gevoel hadden dat er **gestimuleerd werd om kind te mogen zijn, ondanks dat er veel ellende in hun leven was. Bovendien wordt er aangegeven dat zij het gevoel hadden dat zij mochten zijn hoe zij waren en hierdoor vrijheid ervoeren**. Ten slotte komt het thema gezien worden bij de meeste respondenten uitgebreid terug. De respondenten geven aan dat ze vaak een goede band hadden met enkele begeleiders. De meeste respondenten zijn van mening dat zij goede begeleiders voor hen waren omdat zij daadwerkelijk geïnteresseerd waren en graag wilde weten hoe het met hen ging. Hierdoor kregen zij het gevoel dat zij écht gezien werden. Bovendien wordt er door één respondent aangegeven dat hij merkte dat bijvoorbeeld een begeleider écht de tijd had voor de respondent, los van alle regeltjes. Een respondent had ook een concreet voorbeeld benoemd waardoor **hij/zij ervoerde iemand zijn hand voor hem in het vuur had gestoken**. Enkele respondenten vertellen dat sommige begeleiders op dit moment nog steeds in zijn/haar leven zijn. **Ook wordt er door de respondenten aangegeven dat zij echt het gevoel hadden dat deze personen hen wilden helpen en samen goede gesprekken kon voeren. Ten slotte deelt een respondent dat zij het ontzettend fijn vond om niet meer thuis te hoeven wonen. Hierdoor had zij niet meer het gevoel dat zij continue rekening moest houden met haar vader en niet constant gefocust was op wat er fout kon gaan.**

#### *Negatieve ervaringen binnen de jeugdhulp*

Thema's die bij de respondenten terugkomen als er wordt gevraagd naar de negatieve ervaringen binnen de jeugdhulp, zijn: **eenzaamheid, leeftijdsgrens, niet gezien worden (en tegelijkertijd alles zien), machtsmisbruik en herhaling**. Bij eenzaamheid wordt er bedoeld dat je in de jeugdhulp alleen bent in bijvoorbeeld een pleeggezin. Hier bedoelt een respondent **dat ervan uit gegaan wordt dat het goed gaat als je in een pleeggezin terecht komt, terwijl dit bij deze respondent niet het geval was**. Daarnaast benoemt een respondent **de gesloten jeugdhulp** en de daarbij negatieve ervaringen met **isoleercellen, fixaties en fouilleringen**. Bovendien benoemen meerdere respondenten dat ze het als negatief hebben ervaren dat jeugdhulp maar tot je achttiende levensjaar is. **Zo geven zij aan dat je er bijna letterlijk uitgegooid wordt wanneer je achttien bent en je traject dan stopt**. Je bent dan ineens weer op jezelf aangewezen. Een ander thema dat bij veel respondenten terugkomt, is het niet gezien worden. Zo wordt er door enkele respondenten aangegeven dat zij **nooit alleen mochten praten met de voogd**, maar dat een pleegmoeder daar bijvoorbeeld bij moest zijn. Dit betekent dat je als kind nooit echt gezien wordt omdat je **niet alles durft of kan zeggen als je pleegouders erbij zijn. Er is volgens de respondenten daardoor niet de ruimte om alles eerlijk te zeggen en bespreekbaar te maken**, terwijl er op woongroepen juist op alles wat je doet een nadruk komt te liggen en juist met een **vergrootglas** naar je gekeken wordt. Daarnaast wordt er door een respondent duidelijk aangegeven dat er **machtsmisbruik** is bij bijvoorbeeld leiding van een groep. Wanneer iemand vindt dat je naar je kamer moet, hoor je hiernaar te gehoorzamen. Ten slotte zegt een respondent klaar te zijn met de herhalingen in de jeugdhulp. **Zo moest deze respondent het verhaal bij elke jeugdhulpwerker steeds opnieuw vertellen**. Zij noemt het ook **'van het kastje naar de muur sturen'**

en daarbij bij elk nieuw persoon **steeds dezelfde vragen** moeten beantwoorden en **steeds hetzelfde verhaal moeten vertellen**.

### *Contact lotgenoten*

Wanneer er wordt gesproken over contact met lotgenoten kwamen er verschillende thema's naar voren: **erkenning, verschillen en meerwaarde**. De meeste respondenten geven aan dat ze het gevoel hadden dat lotgenoten op zoek gaan naar mensen die hetzelfde hebben meegemaakt, in dit geval uithuisplaatsing. De respondenten vertellen dat **het spreken van lotgenoten zorgt voor erkenning**. Ze merken dat er veel overeenkomsten zijn en het horen van ervaring van anderen zorgt voor verschillende perspectieven. Op deze manier **leren ze van elkaar** en maakt dit hetgeen dat zij hebben meegemaakt **luchtiger/toegankelijker**. De respondenten geven wel aan dat ze merken dat er veel **verschillen** zijn tussen lotgenoten. Hoewel dit voor de perspectieven prettig is, maakt dit het volgens hen **lastig om alle lotgenoten op dezelfde manier te benaderen of betrekken**. Deze verschillen kunnen volgens de lotgenoten op allerlei vlakken spelen: **het gemak van ervaring delen, punt van verwerkingsproces en leeftijd**. Deze manier maakt dat het soms lastig is om bij lotgenoten onderling op elkaar aan te sluiten. **Het gros van de respondenten is het eens dat het spreken van lotgenoten meerwaarde heeft**. Dit gaat voornamelijk in op **het verwerkingsproces van de respondenten**. Zoals eerder vermeld geven zij aan dat de erkenning zorgt voor een stukje luchtigheid. Dit maakt de **drempel voor het delen van ervaring lager en zorgt ervoor dat men verhalen en negatieve ervaringen makkelijker bespreekbaar maakt**. De respondenten geven aan dat, door dit steeds vaker te doen, dit het delen van hun ervaring steeds makkelijker maakt. Dit helpt hen vervolgens weer om deze ervaringen te verwerken en telkens stappen te zetten in het verwerken hiervan.

### *Ervaringsdeskundigheid in de praktijk*

De dingen die bij veel respondenten terugkomen over de inzet van ervaringsdeskundigen in de praktijk gaan veelal over de **verschillen tussen ervaringskennis en ervaringsdeskundig, de functie en plaats van een ervaringsdeskundigen en de vergoedingen**. Ten eerste geven veel respondenten aan dat er wel degelijk een verschil is in het hebben van **ervaringskennis en het zijn van een ervaringsdeskundige**. Momenteel zijn er veel mensen die rondlopen en ervaringskennis hebben, maar worden zij vaak pas ervaringsdeskundige genoemd wanneer zij een papiertje hebben. Dit is tegenstrijdig met verschillende jongeren van het jongeren netwerk die juist benadrukken dat zij wel degelijk zien dat zij **als ervaringsdeskundige veel verandering teweegbrengen bij jongeren, ondanks dat ze geen officieel papiertje hebben**. Daarnaast zijn er verschillende functies waarin de respondenten hun ervaringskennis inzetten. Dit kan zijn als **maatje van een andere jongere** waarbij het volgens respondenten totaal niet van belang is om een opleiding hiervoor te doen en ook zeker de taal van de hulpverleners niet te hoeven spreken. Bovendien kunnen zij ingezet worden om **medewerkers te scholen**, maar ook om hun ervaringen in te zetten om **binnen het beleid van organisaties dingen te kunnen veranderen**. Ten slotte zegt bijna elke respondent, over de vergoeding van de werkzaamheden als ervaringsdeskundige, **dat zij het niet doen voor het geld, maar om veranderingen teweeg te brengen**. Ondanks dat ze het **vrijwillig** doen en hiervoor bijvoorbeeld een **cadeaubon of chocoladereep** krijgen, vinden de respondenten, die in eerste instantie aan geven het niet voor het geld te doen, dit toch **oneerlijk**. Het oprakelen van de emoties en het inzetten van de eigen ervaringen wordt door meerdere respondenten gezien als **enorm hard werken en iets wat veel van je vergt**. Ook is er één respondent die al wel binnen een organisatie (JBB) werkt als ervaringsdeskundige en hiervoor betaald krijgt. Zij ziet dat deze **organisatie (JBB) echt openstaat voor een ervaringsdeskundige en dat haar werkzaamheden bestaan uit scholingen voor medewerkers en het meekijken en advies geven vanuit haar perspectief bij casussen**.

### *Competenties van een ervaringsdeskundige*

Kijkend naar de vraag wanneer iemand een goede ervaringsdeskundige is, komen een aantal thema's naar voren. Deze gaan over het creëren van verbinding, zelfreflectie, het herstelproces van jezelf en persoonlijkheid. Een aantal respondenten geven aan dat het erkennen van gevoelens en het daadwerkelijk luisteren naar wat de ander vertelt het startpunt is voor het aangaan van een verbinding. Doe wat je zegt en zeg wat je doet, is iets wat één respondent benoemt bij het aangaan van verbinding. Daarnaast is zelfreflectie een onderwerp wat vrijwel bij alle respondenten terugkomt. Zij geven aan dat je goed moet weten wat je eigen pijnpunten zijn, om te voorkomen dat je jouw verhaal gaat projecteren op een ander. Weten wat je coping strategieën zijn en veel gesprekken voeren met collega's zijn hierin helpend volgens de respondenten. Juist omdat gevoelens niet uit te schakelen zijn, maar blijven reflecteren op hoe dit niet je eigen handelen beïnvloed. Eén respondent geeft hierbij specifiek aan dat een intervisiegroep starten als ervaringsdeskundigen met elkaar waardevol is. Daarnaast gaat het in de interviews ook veelal over het herstelproces dat je zelf doorgemaakt moet hebben als ervaringsdeskundige. Er zijn respondenten die aangeven dat je alles verwerkt moet hebben, zodat je ervaringen niet meer tussen jou en de ander komen te staan. Dat je eigen ervaringen echt kunt inzetten in het belang van de ander in plaats van dat je tussen de lijnen door bezig bent met je eigen verhaal te projecteren op een ander. Anderzijds zijn er ook respondenten die aangeven dat je niet alles verwerkt hoeft te hebben, omdat zij erin geloven dat juist het delen van je ervaringen bijdraagt aan het verwerken ervan. Belangrijk punt daarbij is wel dat je je bewust moet zijn van wat de ervaringen nog met je doen en hoe je dit dan kunt inzetten volgens deze respondenten. Verder gaat het in de interviews ook over bepaalde vaardigheden die een ervaringsdeskundige moet hebben. De respondenten geven aan dat een goede ervaringsdeskundige vanuit alle perspectieven moet kunnen kijken en vertellen, maar daarbij ook gevoelige onderwerpen moet durven benoemen. Wat daarnaast vaker terugkomt is het kunnen afwegen wat je wel en niet vertelt en daarin kunnen afstemmen op degene die voor je zit. Welke details ga je juist wel of niet bewust vertellen is iets waar je je als ervaringsdeskundige bewust van moet zijn volgens de respondenten. Enkele vaardigheden die daarnaast terugkomen zijn onder andere humor verwerken in je verhaal, zelfspot hebben en sterk in je schoenen staan. Eén respondent geeft specifiek aan dat scholing ook belangrijk is in het zijn van een goede ervaringsdeskundige.

### *Opleiding tot ervaringsdeskundige*

Binnen het onderwerp opleidingen tot ervaringsdeskundige zijn er verschillende thema's in dit interview aan bod gekomen: belang, verplichting, motivatie/rol. Rondom het thema belang spreken de respondenten over de voordelen van het aanbieden van opleidingen tot ervaringsdeskundige. Veel van de respondenten zijn het namelijk eens dat een opleiding veel kan betekenen voor een ervaringsdeskundige. Zo zou de opleiding veel aandacht besteden aan het verwerkingsproces/herstel, moed bevorderen, gesprekstechnieken, inzien van valkuilen en het doseren van de informatie die je overbrengt. De respondenten zijn het wel unaniem eens dat het volgen van een opleiding niet verplicht moet zijn om in het werkveld als ervaringsdeskundige aan de slag te gaan. Het zijn van ervaringsdeskundige is volgens hen een proces wat is doorgemaakt, waarbij je situaties vanuit verschillende perspectieven kunt bekijken. Dat heeft niets met een diploma te maken. Uit de antwoorden van de respondenten is te concluderen dat het volgen van een studie tot ervaringsdeskundige een aanvulling moet zijn op de effectiviteit van een ervaringsdeskundige, niet een eis om dit te mogen zijn. Sommige van de respondenten twijfelen aan de motieven van betreffende opleidingen. Volgens hen zijn deze opgericht vanwege financiële belangen en minder om ervaringsdeskundigheid daadwerkelijk grootschalig te gaan ondersteunen. Hier moet volgens de respondenten transparantie in komen en er moeten afspraken over worden gemaakt. Het moet voor iedereen duidelijk zijn wat de opleiding biedt en wat voor meerwaarde het voor ervaringsdeskundigen heeft. Op deze manier zullen buitenstaanders de rol van de opleiding beter kunnen begrijpen. De respondenten doen dit door onderscheid te maken in de benaming van

ervaringsdeskundigen, wanneer deze een opleiding heeft volbracht wordt deze namelijk een “ervaringsdeskundige professional genoemd”.

#### *Meerwaarde ervaringsdeskundigheid*

Kijkend naar de vraag hoe ervaringsdeskundigheid van meerwaarde kan zijn binnen het werkveld, komen verschillende thema's terug in de interviews met de respondenten. Deze zijn onder andere organisatie gedrevenheid, inzicht geven en het aangaan van een vertrouwensband met jongeren. Een aantal respondenten geven aan dat er bij ervaringsdeskundigen een bepaalde organisatie gedrevenheid moet zijn, maar vrijwel elke respondent geeft aan dat een goede ervaringsdeskundige tegelijkertijd de verbinding aangaat vanuit het mens zijn en veel minder vanuit bepaalde protocollen. Daarnaast is het creëren van inzicht iets wat elke respondent aangeeft als meerwaarde. Een verandering te weeg brengen binnen een organisatie of binnen het gehele werkveld. Alle respondenten geven aan dat dingen anders moeten en dat juist ervaringsdeskundigen hierbij van belang zijn. Om een professional een spiegel voor te houden en inzicht te geven in wat er anders kan. Iets wat een ervaringsdeskundige onmisbaar maakt, want zij hebben een ingrediënt dat een professional zonder eigen ervaring niet heeft. Eén respondent benoemt specifiek dat elke organisatie standaard ervaringsdeskundigen in dienst moet hebben. Wat verder vaak terugkomt in de interviews met voornamelijk de jongere respondenten is dat er sprake moet zijn van een bepaalde vertrouwensband tussen de ervaringsdeskundige professional en een cliënt. Het aangaan van het gesprek met aandacht voor het kunnen bewaren van rust. Met daarbij als belangrijkste uitgangspunt; iets van jezelf weggeven en erkenning vinden, maakt dat een jongere zich sneller begrepen voelt, wat bijdraagt aan de vertrouwensband. Maar ook het feit dat een jongere ziet dat hij of zij niet de enige is met dergelijke problemen en dat er een voorbeeld is van iemand met wie het alsnog goed is gekomen.

#### *Wensen voor de toekomstige jeugdhulp*

Thema's die bij de respondenten terugkomen bij het onderwerp van de wensen voor de jeugdhulp zijn: mindere focus op het negatieve, humaniteit, gezien worden, minder geld gedreven, werken buiten de lijnen, stem van de jongeren en het samenvoegen van drie kennisbronnen. Allereerst wordt er door de respondenten aangegeven dat er een grote focus ligt op het probleem en op het negatieve. Hierbij zou de wens zijn dat er meer wordt gekeken naar wat er bijvoorbeeld al heeft geholpen waardoor het beter gaat. Het volgende thema, humaniteit, is vaker teruggekomen bij de respondenten. Hierbij bedoelen zij dat medewerkers binnen de jeugdhulp meer kunnen werken vanuit de menselijkheid. Een voorbeeld wat hierbij vaker terugkomt is een aai over de bol. Hierdoor kunnen jongeren zich meer gezien voelen, wat ook een belangrijk terugkomend thema is. Een respondent geeft hierbij aan dat je bij de wensen van de jeugdhulp niet heel groot hoeft te denken. Het gevoel van gezien worden had al een groot verschil gemaakt, net als het vragen hoe het met iemand gaat. Een andere wens voor de jeugdhulp is dat het minder geld gedreven wordt, maar meer de focus ligt op het kind en/of het gezin. Hierbij vertelt een respondent dat je hierdoor eerder kunt signaleren wat er beter kan, in plaats van dat er nagedacht wordt over het geld. Met het thema werken buiten de lijnen, wordt er onder andere door de respondenten aangegeven dat er gestopt moet worden met het klakkeloos aannemen van wat de hulpverleners zeggen. Ook wordt er hierbij aangegeven dat je als hulpverlener buiten de leerstof, wat je op school hebt geleerd, moet kijken en werken. Een respondent vertelt dat wanneer je alleen maar werkt vanuit de stof die je hebt geleerd, je andere mensen niet kunt helpen. Wat ook verschillende keren terugkomt vanuit de respondenten is het belang van het luisteren naar de stem van de jongeren. Zij geven aan dat begeleiders beter zouden moeten luisteren en er meer diepgang moet komen in wat de jongeren zeggen. Hierbij kan je als begeleider inspelen op wat de jongeren laat zien en hierdoor betere hulp bieden. Ten slotte deelt een respondent zijn mening over hoe je de beste hulpverlening kan toepassen. Hij geeft aan dat er drie verschillende kennisbronnen zijn, namelijk ervaringskennis, professionele kennis en

wetenschappelijke kennis. Wanneer je deze drie kennisbronnen zou samenvoegen, zou je volgens hem de beste hulpverlening kunnen bieden.

## 2.2 CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANVULLING

### 2.2.1 Conclusie

In deze conclusie worden de antwoorden op de deelvragen kort beschreven, iedere deelvraag wordt beschreven in een aparte alinea. Daarnaast wordt er bij de antwoorden van de deelvragen onderscheid gemaakt tussen een conclusie uit het literatuuronderzoek en praktijkonderzoek. Daarnaast wordt er binnen deze scheiding gekeken naar hoe deze resultaten zich tot elkaar verhouden. Tenslotte wordt er aan de hand van deze deelvragen een conclusie getrokken op de hoofdvraag.

Kijkend naar deelvraag 1, over hoe ervaringsdeskundigen momenteel worden ingezet, kan er de volgende conclusie getrokken worden. Wanneer een persoon beschikt over ervaringskennis en deze over kan brengen op anderen is er sprake van een ervaringsdeskundige (Van der Kooij & Keuzenkamp, 2018). In de jeugdzorg is er een achterstand wat betreft de inzet van ervaringsdeskundigheid ten opzichte van de GGZ, waar ervaringsdeskundigheid al op verschillende plekken en in diverse rollen is geïmplementeerd. Er zijn al verschillende initiatieven op het gebied van de inzet van ervaringsdeskundigheid binnen de jeugdzorg, maar men is nog zoekende naar een beleid en een goede manier om deze ervaringsdeskundigheid in te zetten. Dit komt doordat er binnen de jeugdzorg evidence-based wordt gewerkt. Ervaringsdeskundigen worden ingezet op verschillende gebieden: voorlichting en belangbehartiging, training en advisering van professionals, maatje en lotgenotencontact en kennis en onderzoek. Wel zijn er al verschillende initiatieven zoals bijvoorbeeld ExpEx. Het inzetten van ervaringsdeskundigen heeft verschillende positieve effecten. Het neemt schaamte en taboe weg. De jongere voelt begrip en hoop vanuit de ervaringsdeskundige. In Nederland zijn er momenteel verschillende opleidingen en cursussen voor ervaringsdeskundige. Er wordt reflecteert op eigen ervaring en aangeleerd om ervaringskennis professioneel in te zetten. De resultaten van het literatuuronderzoek hierover komen overeen met de resultaten van het praktijkonderzoek, die bij deelvraag 3 worden beschreven.

Uit deelvraag 2, op het gebied van klachtenregeling en de tuchtraad van het SKJ voor professionals, kan er gesteld worden dat een jeugdprofessional die registreert staat bij het SKJ moet voldoen aan de kwaliteitseisen. Wanneer een jeugdprofessional SKJ geregistreerd is, onderwerpt deze zich aan het tuchtrecht waar je beoordeeld wordt op je professionele handelen. Het tuchtrecht zorgt voor transparantie in het handelen en voorkomt norm overschrijdend gedrag. Het College van Toezicht en Beroep kunnen anders maatregelen opleggen (Stichting Kwaliteitsregister Jeugd, 2021). Deze maatregelen attenderen beroepsprofessionals op ongewenst gedrag en motiveren hen om over hun handelen te reflecteren.

Kijkend naar deelvraag 3, over welke behoefte er ligt bij jongeren en volwassenen met jeugdhulpervaringen en hoe er gehoor gegeven kan worden aan deze behoefte, kan er de volgende conclusie getrokken worden. De respondenten hebben overwegend meer negatieve dan positieve ervaringen in de jeugdhulp. Voorbeelden hiervan zijn eenzaamheid, het stoppen van de hulp wanneer iemand 18 wordt, machtsmisbruik en niet gezien worden. Contact met lotgenoten wordt door de respondenten gezien als een meerwaarde. Ze ervaren erkenning en het delen van hun verhaal draagt bij aan het verwerkingsproces. De respondenten geven aan dat er weinig betaalde functies zijn als ervaringsdeskundige. Momenteel worden ze vooral als vrijwilligers ingezet. De competenties van een ervaringsdeskundige gaan over het creëren van verbinding, zelfreflectie, je herstelproces doorgemaakt hebben en persoonlijkheid. Uit de antwoorden van de respondenten is te concluderen dat het volgen van een studie tot ervaringsdeskundige een aanvulling moet zijn op de effectiviteit van een ervaringsdeskundige, maar dat dit niet een eis moet zijn. Over de meerwaarde van ervaringsdeskundigheid zijn de respondenten eensgezind. Zij vinden dit allemaal van belang binnen de jeugdhulp. Zij zien dat ervaringsdeskundige minder handelen volgens protocollen en hiermee verandering teweeg kunnen brengen binnen organisaties. Mede omdat een ervaringsdeskundige een spiegel voor kan houden bij andere professionals, om inzicht te geven in

wat er anders moet. Voor jongeren is het vooral erkenning en begrip dat ze vinden bij ervaringsdeskundige professionals. Voor de toekomst hebben de respondenten de volgende wensen voor de jeugdhulp. Minder focus op het negatieve, meer humaniteit, gezien worden, minder geld gedreven, het werken buiten de lijntjes, het laten horen van de stem van de jongeren en samenvoegen van de drie kennisbronnen wetenschap, ervaringskennis en professionele kennis. Wanneer je deze drie kennisbronnen zou samenvoegen zou je volgens de respondenten het beste hulpverlening kunnen bieden. Het antwoord op deelvraag 3 komt uit het praktijkonderzoek, er is hierbij geen gebruik gemaakt van literatuur.

Kijkend naar de hoofdvraag van het onderzoek: “Hoe kunnen jongeren en volwassenen met eerdere jeugdhulpervaringen een bijdrage leveren aan de huidige jeugdhulp?” kan de volgende conclusie gesteld worden. Ervaringsdeskundigen moeten vaker ingezet worden binnen verschillende functies en lagen in een organisatie binnen de jeugdhulp. De meningen rondom opleidingen voor ervaringsdeskundigen lopen erg uit elkaar. Hierin is het belangrijk dat een ervaringsdeskundige niet persé een diploma in bezit hoeft te hebben om zijn kwaliteiten tot uiting te kunnen brengen. Echter kan dit wel van meerwaarde zijn. Daarnaast is het maken van ervaringsdeskundige tot betaalde functie binnen een organisatie van meerwaarde voor het versterken van de positie van ervaringsdeskundigheid in de jeugdhulp.

### **2.2.2 Discussie**

Er is onderzoek gedaan naar de ervaringen van jongeren en volwassenen die in aanraking zijn gekomen met jeugdhulp. Dit is gedaan door middel van diepte-interviews, die vallen onder kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is uiteraard een goede methode om ervaringen onder woorden te brengen, echter gaat het hier om belevingen van betrokkenen waardoor een bepaalde mate van subjectiviteit wordt behouden. De resultaten zijn daarom niet meetbaar. Daarnaast speelt mee dat het onderzoek is uitgevoerd met slechts 8 respondenten. Met deze 8 respondenten is het streven zoals beschreven in paragraaf 1.5 niet behaald, wel is er voldaan aan het gestelde minimum. Bovendien is er uit deze acht interviews veel bruikbare informatie voortgekomen. Verder valt er iets te zeggen over de verhouding van het geslacht, want er zijn grotendeels vrouwelijke respondenten en weinig mannelijke. Daarentegen is er wel een goede verhouding in de leeftijdscategorieën van de respondenten. In paragraaf 1.3 is er als afbakening gesteld dat de interviews gehouden zouden worden met respondenten die specifiek uit huis zijn geplaatst door middel van OTS op een leefgroep. Echter is er later afgeweken van deze afbakening, vanwege praktische overwegingen met betrekking tot het verzamelen van respondenten binnen deze specifieke doelgroep. Tegelijkertijd heeft dit opgeleverd dat er meerdere perspectieven betrokken zijn, om het onderzoek te verbreden. Uit de feedback van de respondenten is gebleken dat er goede vragen werden gesteld en er een veilige setting/sfeer heerste. Hierdoor zal bij het herhalen of uitbreiden van het onderzoek dezelfde type vragen worden gesteld en manier van interviewen worden aangehouden.

### **2.2.3 Aanvulling**

In het praktijkonderzoek hebben respondenten ook antwoord gegeven op vragen die niet direct relevant zijn voor het beantwoorden van de vragen en deelvragen van het onderzoek. De opdrachtgever is echter wel benieuwd naar deze informatie, daarom is deze wel meegenomen in de analyse. Deze informatie heeft betrekking op de volgende onderwerpen: begrippen over veilig opgroeien en bedreigde ontwikkeling en meningen over commissie de Winter.

Allereerst zal de begripsbepaling worden toegelicht. De opdrachtgever heeft aangegeven dat ze merkt dat er geen vaste standaard binnen de jeugdzorg is wanneer men spreekt over veilig opgroeien en bedreigde ontwikkeling. Er is hierbij ruimte voor eigen interpretatie waardoor het in de praktijk soms lastig is om kwesties vergelijkbaar te benaderen.

Thema's die bij veel respondenten terugkomen over het begrip 'veilig opgroeien' zijn: stabiliteit, communicatie, geliefd voelen, kind mogen zijn en geen angst ervaren.

Met stabiliteit wordt bedoeld dat je als kind weet wat je kan verwachten van de ouders. Hierbij handel je als ouder consequent, zodat het kind weet waar deze aan toe is. Tegelijkertijd brengt het begrip stabiliteit met zich mee dat het in iedere context verschillend kan zijn en daarom in die context beoordeeld of bekeken moet worden. Hierover in gesprek gaan met de ander is belangrijk om te weten hoe die ander hierin staat en om vanuit die veiligheidsbeleving te oordelen. Dit hangt samen met het tweede thema, communicatie. Vrijwel alle respondenten geven aan dat het belangrijk is om in gesprek te gaan met het kind waarbij het kind durft aan te geven wanneer hij/zij ergens mee zit en de ouders hier sensitief op reageren. Dit zorgt er namelijk voor dat het kind zich geliefd voelt door zijn/haar ouders, dit kun je merken wanneer een kind graag thuiskomt en zich gezien en gehoord voelt. Volgens de respondenten voelt een kind zich veilig wanneer hij/zij mag zijn wie die wil zijn. Hierbij hoort ook dat het kind, kind mag zijn. Dit betekent volgens de respondenten dat een kind niet belast hoeft te worden met volwassen taken en onderwerpen. Hierin is het belangrijk dat een kind in zijn/haar eigen tempo mag ontwikkelen met daarbij ruimte voor normale variatie binnen de ontwikkeling van het kind. Wanneer deze thema's goed worden toegepast verwachten de respondenten dat het kind zich comfortabel voelt en geen angst hoeft te ervaren. Dit zorgt er volgens hen voor dat het kind kan worden aangesproken op wenselijk of ongewenst gedrag zonder dat deze zich hierbij angstig voelt. Dit zal er tenslotte voor zorgen dat het kind veiligheid ervaart.

Thema's die bij het begrip '*bedreigde ontwikkeling*' door de respondenten benoemd worden zijn: niet leeftijdsadequate taken, uithuisplaatsing, huiselijk geweld, onzichtbaarheid.

Met niet leeftijdsadequate taken worden taken bedoeld die niet bij de leeftijd passen. Respondenten benoemen dat een kind bedreigd wordt in de ontwikkeling als een kind veel van zijn energie moet besteden aan volwassen zaken en als er dingen van het kind gevraagd worden die niet bij de leeftijd passen. Daarnaast is uithuisplaatsing bij de respondenten een veel voorkomend thema. Hierover zijn de meningen echter verdeeld. Zo wordt er genoemd dat uithuisplaatsing altijd slecht is en op zichzelf staand al een ontwikkelingsbedreiging is, erger dan een mishandeling in de thuissituatie. Daarbij is er verschil in de mening over uithuisplaatsing in een woongroep of in een gezinssituatie. Een respondent geeft bijvoorbeeld aan dat uithuisplaatsing in een gezinssituatie wenselijker is dan een woongroep omdat hier gedrag elkaar negatief kan beïnvloeden en versterken. Tegelijkertijd zijn er ook respondenten die aangeven dat ze achter uithuisplaatsingen (kunnen) staan, maar dat dit in iedere situatie anders beoordeelt kan/moet worden. Vervolgens is huiselijk geweld een terugkerend onderwerp. Vrijwel iedere respondent geeft aan dat vormen van geweld een ontwikkelingsbedreiging zijn voor een kind. Zo benoemt een respondent dat elke vorm van geweld, misbruik of mishandeling (zowel fysiek als mentaal) standaard onveilig is en ontwikkeling bedreigt. Deze respondent geeft daarentegen wel aan dat dit niet per definitie betekent dat het kind uit huis geplaatst moet worden, maar er wel degelijk extra ondersteuning nodig is. Dit hangt samen met het thema onzichtbaarheid. Wanneer er grip en zicht is op de situatie, kan er ingegrepen worden bij een bedreigde ontwikkeling. Respondenten geven aan dat het van belang is dat er gecommuniceerd moet worden over de situatie en dingen niet alleen achter de voordeur gebeuren. Een respondent geeft dan ook aan: "*In onzichtbaarheid, zit onveiligheid*". Hiermee wordt nogmaals het belang van communicatie en in gesprek gaan benadrukt. Al deze benoemde thema's zijn volgens de respondenten aspecten van ontwikkelingsbedreiging.

Ten slotte is er aandacht besteed aan het rapport van commissie de Winter. De organisatie van de opdrachtgever is gebaseerd op dit rapport. Deze is daarom benieuwd naar de bekendheid en visie rondom het rapport binnen mensen met ervaring binnen de jeugdhulp. Thema's die veel terugkomen bij dit onderwerp zijn bekendheid, compensatie, erkenning en ondernomen actie.

In eerste instantie gaven veel van de respondenten aan dat zij niet bekend waren met het rapport van commissie de Winter. Na een korte toelichting kwam het voor de respondenten toch bekend voor waarna zij hun mening hierover konden delen. Over het algemeen waren de respondenten het unaniem eens dat 5000 euro ontvangen fijn is. Hierbij zat wel een kanttekening. Zij gaven hierbij



namelijk aan dat geld niks oplost en dan als het als compensatie zou moeten worden gezien, het niet realistisch is. De beschadigde ontwikkeling na de jeugdhulp heeft volgens de respondenten namelijk veel meer geld gekost om te herstellen dan 5000 euro. De respondenten zijn blij dat het onderzoek is uitgevoerd omdat het werkt als erkenning en een beeld schetst van de ernst van het probleem. Het geeft hen een gevoel dat zij gezien en gehoord worden. Aan de andere kant vinden zij het jammer dat er tot op heden zo weinig is gedaan met de uitkomsten van het rapport. Het voelt voor hen als zwijggeld.

### 3. Literatuur

- Boertine, D., & Van Bakel, M. (2012). *Handreiking voor de inzet van ervaringsdeskundigheid vanuit de geestelijke gezondheidszorg*. Utrecht, Nederland: Trimbos-Instituut.
- De Jeugdbeschermer. (2019, 8 juni). *Wat is een jeugdbeschermer?*. Geraadpleegd op 28 oktober 2021 van <https://jeugdbeschermer.blogspot.com/2019/06/wat-is-een-jeugdbeschermer.html>
- De Rechtspraak. (z.d.). *Uithuisplaatsing*. Rechtspraak. Geraadpleegd op 31 oktober 2021, van <https://www.rechtspraak.nl/Onderwerpen/Uithuisplaatsing>
- IVO. (2021, juni). Database voor jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid. Geraadpleegd op 29 oktober 2021 van <https://ivo.nl/database-voor-jongerenparticipatie-en-ervaringsdeskundigheid/>
- JVB. (2021, 9 oktober). *JVB komt op voor de belangen*. Geraadpleegd op 9 oktober 2021 van <https://www.jvb2021.nl/index.html#Op-welke-manier-komen-wij-op-voor-die-belangen?>
- JVB. (2021, 9 oktober). Op welke manier komen wij op voor die belangen? Geraadpleegd op 9 oktober 2021 van <https://www.jvb2021.nl/#:~:text=Kinderen%20en%20jongeren%20in%20jeugdhulp,geen%20volwassene%20en%20geen%20jongere>
- Kenniscentrum Sociale Innovatie, Karbouniaris, S., & Brettschneider, E. (2021, januari). *Inzet en waarde van ervaringsdeskundigheid in de GGZ*. Geraadpleegd van [https://www.werkhoezithet.nl/doc/kennisbank/ervaringsdeskundigheid\\_ggz.pdf](https://www.werkhoezithet.nl/doc/kennisbank/ervaringsdeskundigheid_ggz.pdf)
- KVK. (2021, 7 oktober). *De stichting*. Geraadpleegd op 11 oktober 2021 van <https://ondernemersplein.kvk.nl/de-stichting/>
- NJI. (z.d.). *Ondertoezichtstelling (OTS)*. Geraadpleegd op 1 november 2021 van <https://www.nji.nl/jeugdbescherming/ondertoezichtstelling-ots>
- NJI. (2021, 28 april). *Participatie en ervaringsdeskundigheid in jeugdzorg*. Geraadpleegd op

- 29 oktober 2021 van <https://www.nji.nl/nieuws/participatie-en-ervaringsdeskundigheid-in-jeugdzorg>
- NJI. (z.d.). *Wie doet wat in jeugdbescherming?*. Geraadpleegd op 28 oktober 2021 van <https://www.nji.nl/jeugdbescherming/wie-doet-wat>
- Platform Ervaringsdeskundigheid. (z.d.). *Erkende opleidingen en cursussen tot ervaringsdeskundige*. Geraadpleegd op 1 november 2021 van <https://www.platformervaringsdeskundigheid.nl/opleidingen/>
- Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2021, 29 oktober). Residentiële Jeugdhulp. Geraadpleegd op 29 oktober 2021 van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/residentiele-jeugdhulp/inleiding/>
- Rijksoverheid. (z.d.). *Wanneer wordt mijn kind onder toezicht gesteld?. Jeugdbescherming*. Geraadpleegd op 28 oktober 2021 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/vraag-en-antwoord/wanneer-ondertoezichtstelling>
- SAVE Jeugdbescherming. (2021, 19 maart). *Jeugdzorg verbeteren vanuit het perspectief van jongeren: Het ExpEx platform*. Geraadpleegd op 29 oktober 2021 van <https://www.samen-veilig.nl/jeugdzorg-verbeteren-vanuit-het-perspectief-van-de-jongeren-het-expex-platform/>
- Sociaal Werk Nederland & Movisie. (2020) *Ervaringsdeskundigen in het sociaal domein, hoe staan ze ervoor?* Geraadpleegd op 14 december 2021, van <https://www.sociaalwerknederland.nl/actueel/nieuws/9811-ervaringsdeskundigen-in-het-sociaal-domein-hoe-staan-ze-ervoor>
- Stichting Kwaliteitsregister Jeugd. (2021, 6 mei). *Het Tuchtreglement - Tuchtrect bij SKJ*. SKJ. Geraadpleegd op 31 oktober 2021, van <https://skjeugd.nl/informatie-over-tuchtrect/>
- Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum,

Nederland: Coutinho.

Van der Kooij, A., & Keuzenkamp, S. (2018). *Ervaringsdeskundigen in het sociaal domein: Wie zijn dat en wat doen ze?*. Utrecht, Nederland: Movisie.

Van Erp, N., Boertien, D., Van Rooijen, S., Van Bakel, M., & Smulders, R. (2015). *Basiscurriculum ervaringsdeskundigheid: Bouwstenen voor onderwijs en opleidingen voor ervaringsdeskundigen*. Utrecht, Nederland: Trimbos-Instituut.

Van Lier, L. (2014). *Stappenplan inzet ervaringsdeskundigen in de jeugdhulp*. Gouda, Nederland: JSO.

Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek?: Praktijkboek voor methoden en technieken*. Amsterdam, Nederland: Boom.

Weerman, A. (2016). Ervaringskennis als derde bron van kennis in de jeugdzorg. *Jeugdbeleid*, 10, 241-248. <https://doi.org/10.1007/s12451-016-0130-x>

## 4. Bijlagen

### Bijlage 1: Interviewvragen

1. Kunt u kort iets over uzelf vertellen?
2. Hoe bent u opgegroeid? (gezinssamenstelling, situatie, opvoeding)
3. Wanneer vindt u dat een kind veilig opgroeit?
4. Wanneer is de ontwikkeling van een kind bedreigd?
5. Met welke instanties/organisaties binnen de Jeugdhulp bent u in aanraking geweest?
6. Wat waren uw ervaringen binnen deze organisaties?
7. Wat is u het meest bijgebleven in positieve zin?
8. Wat heeft het meest indruk gemaakt in negatieve zin?
9. Heeft u ooit contact gehad met lotgenoten?
  - Zo ja, wat deed dit met u?
  - Zo nee, heeft u dit gemist?
10. Hoe kijkt u nu naar jeugdhulp gezien uw eerdere ervaringen?
11. Bent u op de hoogte van het rapport van Commissie de Winter en het schadefonds wat er is opgericht?
12. Hoe hebben uw ervaringen invloed gehad op uw ontwikkelingen en hoe u nu in het leven staat?
13. Wat zou u graag anders willen zien binnen de huidige jeugdhulp?
14. Wat zijn uw ideeën over ervaringsdeskundigen? (En hoe kunnen ze geworven en ingezet worden?)
15. Wat maakt iemand volgens u een goede ervaringsdeskundigen (wat maakt iemand in staat met een subjectieve bril naar zijn situatie te kijken?)
16. Hoe denkt u dat iemand met eigen ervaringen binnen de jeugdhulp kan bijdrage aan de kwaliteit van de huidige jeugdhulp?

## **Bijlage 2: Topiclijst interviews**

De topic lijst is in deze publicatie weggelaten wegens privacygevoelige informatie.

### **Bijlage 3: Transcripten interviews**

De transcripten van de interviews zijn in deze publicatie weggelaten wegens privacygevoelige informatie.